

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ НА БАЗІ ДОРОБКУ ФІЗИОКРАТИЧНОЇ ЕКОНОМІКО-ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ

*О. Василина, к. е. н., Р. Магійович, к. е. н.
Львівський національний аграрний університет*

Постановка проблеми. Останніми десятиліттями, незважаючи на прорив у технологіях і підвищення продуктивності виробництва продовольства, факт залишається фактом: їжа – основне джерело всіх людських потреб – перебуває поза межами досяжності близько мільярда людей в усьому світі. Підтримання продовольчої безпеки України є проблемою, яка щороку набуває все більшої актуальності. Диспропорції у виробництві сільськогосподарської продукції, низька її рентабельність, критично низький рівень технічного забезпечення сільського господарства, а також зростання кількості населення світу та несприятливі кліматичні зміни, вказують на необхідність підтримки розвитку сільського господарства. Досягнення продовольчої безпеки у XXI столітті – це титанічне завдання. Проблема ускладнюється тим фактом, що до 2050 року потрібно буде нагодувати 9 млрд осіб. Тільки знання природних законів розкриває справжню сутність ринкового господарювання. Адже фізична економія дає змогу бачити його глибинну суть, породжену надлишком зерна, що спричинює розквіт цивілізацій. Без фізико-економічного розуміння сутності цього надлишку дискусії довкола ринку є не лише непродуктивними, а й шкідливими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Свій оригінальний внесок у підтримання продовольчої безпеки України з позиції фізичної економіки зробили такі вчені, як М. Руденко, С. Подолинський, В. Вернадський, В. Шевчук, В. Трегобчук.

Постановка завдання. Завдання нашого дослідження – показати місію України з огляду на доробок фізіократичної економіко-філософської думки.

Виклад основного матеріалу. Погіршення фінансового стану агропромислових підприємств, нестача фінансових ресурсів, неможливість використання сучасних технологій і техніки, низька рентабельність діяльності свідчать про наявність проблем, які створюють загрозу продовольчій безпеці та продовольчій незалежності України [7]. Сьогодні нашій державі вдається балансувати на межі забезпечення населення продуктами харчування, незважаючи на неефективне сільськогосподарське виробництво та відсутність фактичної державної його підтримки. Але так не триватиме весь час, а тому потрібні рішучі дії з боку державних органів влади.

Екстенсивний розвиток сільськогосподарського виробництва позначився на динаміці присутності України на світовому ринку продовольства. Обсяги експорту сільгосппродукції упродовж останніх десяти років демонстрували досить різкі коливання, що відображали як кон'юнктуру ринків, так і динаміку врожайності.

В інтерв'ю «Українській газеті плюс» М. Курик висловив думку про те, що М. Руденко володів особливими знаннями про шляхи розвитку незалежної України. Зокрема він вважав помилковим рішення про руйнацію системи сільського господарства, яка склалася. «Очевидно, тут варто говорити про протистояння темних і світлих сил...» [2].

Неординарна постать М. Руденка, і його праці «Енергія прогресу», «Гносис і сучасність» потребують глибшого вивчення, мають широко пропагуватися серед управлінців, науковців і студентів. Його праці – це якісно нове слово в сучасному осмисленні теорії і практики еволюційного розвитку людства, оскільки з'явилися внаслідок інтегрування знань з багатьох галузей життя і дають ключ до майбутнього жителям планети, наляканим загрозами глобалізації. Правильність наукових передбачень М. Руденка щодо землеробства, зроблених майже сорок років тому, підтверджує доктор економічних наук, академік Української академії аграрних наук В. Трегобчук. Він б'є на сполох у зв'язку з тотальною інтоксикацією природи й населення в індустріальних регіонах України, активізацією негативних процесів – водної та вітрової ерозії ґрунтів, зсувів, руйнації берегів річок. «Поряд з цим прискорилося дегуміфікація ґрунтів, падає їх родючість, і, як наслідок, знижується продуктивність сільськогосподарських і лісових угідь. Посилилася ймовірність виникнення катастрофічних паводків і вітровалів. Гострою екологічною й соціально-економічною проблемою стали замулювання та зникнення малих річок, забруднення і зниження якості природних вод...» [5,

с.15-21].

Концепція сталого розвитку економіки визнана світовою спільнотою народів домінантною ідеологією розвитку людської цивілізації у XXI ст., стратегічним напрямом забезпечення матеріального, соціального й духовного прогресу суспільства. Взагалі, М. Руденко також намагався досягти сталого соціально-економічного розвитку України і будь-якої іншої держави, що передбачає: задоволення зростаючих матеріальних і духовних потреб населення за умови раціонального та екологобезпечного господарювання й високоефективного використання природних ресурсів; підтримання сприятливих для здоров'я людини природо-екологічних умов життєдіяльності, збереження, відтворення і примноження якості довкілля та природоресурсного потенціалу суспільного виробництва. Важливо застерегти авторів Національної програми сталого розвитку, щоб не робили наголос лише на модернізації промисловості. Україна має унікальні ресурси – сільгоспугіддя. Їх слід передусім оберігати, доглядати, підвищувати якість землеробства. Фінансовий потенціал нашої орної землі у рази більший за потенціал усіх заводів і фабрик разом узятих. Секрет доволі простий і розкривається він у статті М. Руденка «Глобалізація і Україна».

Загалом економічні показники сільськогосподарського виробництва в Україні за останнє десятиліття свідчать, що цей вид економічної діяльності поки що не набув таких важливих і дієвих стимулів для зростання. Так, зауважимо, індекс обсягу сільськогосподарського виробництва в Україні у січні-вересні 2012 року порівняно з відповідним періодом 2011 року зменшився на 4,6%. За січень-вересень поточного року індекс обсягу виробництва продукції рослинництва порівняно з відповідним періодом 2011 року становив 92,1%, у тому числі у сільськогосподарських підприємствах – 86,9, у господарствах населення – 97,1%. Зернових і зернобобових зібрано на 18,1% менше – 32,53 млн тонн. Переважно так сталося за рахунок зменшення виробництва продукції рослинництва. При цьому вкрай негативною тенденцією є диспропорційність структури виробництва рослинницької продукції. Якщо останніми роками зростає виробництво технічних культур, зокрема цукрового буряку, насіння соняшнику, то виробництво таких культур, як картопля, овочі, зернові та зернобобові, зменшується. А оскільки ці культури є основними щодо забезпечення продовольством населення, то, відповідно, зменшення їх виробництва призводить до погіршення стану продовольчої безпеки України.

Залишаються також негативними показники виробництва продукції тваринництва в Україні. Зокрема скорочується поголів'я великої рогатої худоби, у тому числі корів. Водночас спостерігається деяка позитивна динаміка у нарощуванні виробництва продукції птахівництва.

Видатний український вчений С. Подолинський пізніше, розвиваючи значення цих ідей, визначив виробництво продуктів харчування, зокрема зерна, найкращою діяльністю людини, яка дає нагромадження енергії на землі [2, с. 308].

Втілення цих ідей академіком В.Вернадським у його вченнях про біосферу, а згодом про ноосферу, дало змогу стверджувати про виокремлення живого, неживого й розумного у суспільному бутті і господарюванні. Учений переконував, що аграрне виробництво належить вважати провідною формою як господарювання націй і цивілізацій, так і освоєння ними біосфери. Підсумовуючи наукову ідеологію фізіократів, В. Вернадський зазначав, що цілком виразні свідчення, думки і факти щодо енергетичної відмінності живого від мертвого свого часу не зрозуміли і не оцінили [1, с. 36–39].

У найближчій історії зазначені ідеї розвивав Герой України М. Руденко. За його оцінками, наша держава до 2012 року мала би продукувати щорічно до 100 млн товарного зерна. У можливості українського селянства зберігати у своїх зерносховищах понад 100 млн зерна мислитель вбачав пріоритетне завдання національної економічної стратегії.

Розуміння зерна як найважливішого з абсолютних благ відкриває бачення шляхів принципово нового вирішення монетарних проблем. Якщо еталоном вартості зробити 1 т або 1 ц пшениці – «сотні мільйонів землян були б врятовані від голодної смерті», – переконливо стверджував М.Руденко [7].

Відомий в Україні фізіократ професор В. Шевчук у своїх працях доводить, що у реальному секторі економіки пріоритетною сферою реформ має бути сільське господарство, бо тільки воно дає незамінний для людської життєдіяльності ресурс – продовольство, роль якого безальтернативна. Мету аграрних реформ слід вбачати у збільшенні надлишку зерна як найважливішого з абсолютних благ. Цим самим критерієм належить вимірювати і результати реформ, розглядаючи їх ефективність як збільшення обсягів цього надлишку з одночасним нарощуванням родючості землі [6, с.20].

Сьогодні нарощування зерновиробництва є першочерговою передумовою реалізації запланованих аграрних реформ. Міністерство аграрної політики та продовольства України спільно з Національною академією аграрних наук України у розвиток Програми Президента України «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» підготувало галузеву програму «Зерно України – 2015». Програма передбачає науково обґрунтовану зміну структури посівних площ, використання новітніх технологій, передового насінництва, формування нової логістики ринку зерна та модернізації системи фінансового забезпечення. За реалізації цієї програми виробництво зерна у нашій країні у 2017 році буде збільшено до 80 млн тонн.

Продуктами харчування в необхідній кількості забезпечена лише третина населення планети. За даними Організації ООН з питань продовольства та сільського господарства (ФАО), майже 1 млрд людей сьогодні хронічно голодує, а понад 2 млрд – недоїдає. Насамперед це слаборозвинені країни Африки та Азії.

У цьому аспекті Україну розглядають як значний резерв збільшення обсягів виробництва та експорту сільськогосподарської продукції.

За теорією фізичної економії зерно не тільки може, а й має бути мірилом багатства або, інакше кажучи, його еквівалентом.

Для утвердження цієї ідеї важливою є й інституціональна схильність українства до землеробства. Завдання уряду нашої держави полягає в тому, щоб сформоване на засадах інституціоналізму та фізичної економії мислення українства позиціонувати світові як новітнє глобальне економіко-філософське мислення. Місією України є не тільки входження у світовий науковий простір на базі доробку фізіократичної економіко-філософської думки С. Подолинського, В. Вернадського, М. Руденка, а передусім становлення новітніх фундаментальних досліджень розвитку, багатства та цінностей на противагу руйнівному, віртуально-фінансовому та технократичному глобалізму.

Вітчизняні наукові інституції спроможні ініціювати принципово нові фундаментальні та прикладні дослідження, новаторські прогнози, піонерні видавничі проекти, конгреси, конференції, семінари та інші заходи, покликані активізувати оновлення мислення, господарювання та урядування.

Висновки. Основною метою аграрних реформ та їх результативністю з позиції сталого розвитку є збільшення виробництва й надлишку зерна як найважливішого з абсолютних благ у світі.

Нарощування зерновиробництва – основа реалізації глобальної місії України. Державницька політика щодо надлишку зерна має призводити не до падіння внутрішніх цін на зерно, а до розквіту аграрно-продовольчої сфери, фінансово-грошової стабільності, енергетичної незалежності та світового лідерства. Власне представники школи фізичної економії розвивають ту царину наукової думки, дотримання критеріїв якої забезпечує вихід України і світу на шлях прогресу. Дотичність їхніх праць до ідеї прогресу стає актуальною особливо зараз, на початку третього тисячоліття, вивиснувши їх до перспективи стати рушійною силою цивілізаційного поступу.

Бібліографічний список

1. Жук В. М. Концептуальні підходи вирішення поверхневих та глибинних проблем обліку інноваційної діяльності / В. М. Жук // Облік і фінанси АПК. – 2011. – № 1. – С. 36–39.
2. Олійник Т. Микола Руденко знав, як врятувати людство / Т. Олійник // Українська газета плюс. – 2008. – 17 – 23 квіт.
3. Подолинський С. А. Вибрані твори / С. А. Подолинський ; упоряд., передм. і прим. Л. Я. Корнійчук. – К. : КНЕУ, 2000. – 328 с.
4. Руденко М. Глобалізація і Україна / Микола Руденко // Дзеркало тижня. – 2002. – 13 лип.
5. Трегобчук В. Концепція сталого розвитку України / В. Трегобчук // Вісник НАН України. – 2002. – № 2. – С. 31–40.
6. Шевчук В. О. Аграрне виробництво як освоєння біосфери: традиції і трансформації / В. О. Шевчук // Організаційно-економічні трансформації в аграрному виробництві : зб. матеріалів Дванадцятих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників, Київ, 25-26 лютого 2010 р. / редкол. : П.Т. Саблук та ін. – К. : ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2010. – 618 с.
7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnau/2009.
8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_sk/2010.

фізіократичної економіко-філософської думки

Проаналізовано філософсько-світоглядні та економічні аспекти наукової спадщини представників української фізіократії. Зазначено, що актуальність вчення фізіократів полягає у вирішенні продовольчої проблеми держави. Українська школа фізичної економії розвиває наукову думку, що забезпечує вихід України і світу на шлях прогресу.

Ключові слова: продовольча безпека, фізична економія, фізіократи, продовольство, добробут.

Vasylyna O., Magiyovich R. Providing of food safety of the state on the base of revisions of fiziokratic economic philosophica ideas

In the article we analysed world philosophical-view and economic aspects of scientific in heritage of representatives of Ukrainian science. Actuality of studies of fiziokrativ consists in the decision of food problem of the state. Ukrainian school of physical economy develops scientific thought which provides the output of Ukrainean and world on the way of progress.

Key words: foodsafety, physicaleconomy, fiziokraty, food, welfare.

Василина О., Магийович Р. Обеспечение продовольственной безопасности государства на базе наработок физиократичной экономико-философской мысли

Дан анализ философско-мировоззренческих и экономических аспектов научного наследия представителей украинской физиократии. Указано, что актуальность учения физиократов заключается в решении продовольственной проблемы государства. Украинская школа физической экономии развивает научную мысль, которая обеспечивает выход Украины и мира на путь прогресса.

Ключевые слова: продовольственная безопасность, физическая экономия, физиократы, продовольствие, благосостояние.